

ЗВІТ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ ЩОДО УКРАЇНИ ЗА 2023 РІК
ВІД 8 ЛИСТОПАДА 2023 РОКУ SWD(2023)699
(ВИТЯГ)*

1.2. Стислий виклад Звіту

Незважаючи на повномасштабне вторгнення Росії в лютому 2022 р. і її варварську агресивну війну, Україна продовжує просуватись вперед у реформах у сфері демократії й верховенства права. Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС у червні 2022 р. прискорило зусилля з реформування.

Протягом звітнього періоду вибори не проводилися. Загалом правова база залишається сприятливою для організації демократичних виборів. Реформування виборчої нормативно-правової бази має бути продовжене з метою втілення провідних рекомендацій Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ (БДІПЛ).

На роботі парламенту (Верховна Рада України) досі позначаються надзвичайні обставини, пов'язані з російською військовою агресією. Однак законодавчі завдання виконуються систематично, закладаючи підґрунтя для безперервного демократичного процесу ухвалення рішень. Ключові рішення, особливо з питань оборони/безпеки, були ухвалені переважною міжпартійною більшістю. Значна увага була надана законодавству, пов'язаному з євроінтеграцією. Верховна Рада України виконувала важливі символічні функції, хоча виникали побоювання щодо обмеженої прозорості з міркувань безпеки та послаблення нагляду за виконавчою владою.

Україна має певний рівень підготовки у сфері реформи державного управління, але протягом звітнього періоду прогрес був обмеженим. Незважаючи на те, що під час повномасштабного вторгнення українська державна адміністрація довела свою стійкість, реформи сповільнилися або припинилися в низці сфер, зокрема щодо найму та відбору на основі заслуг, класифікації посад та реформи заробітної плати, а також впровадження інформаційної системи управління кадрами. Цифровізація надання послуг досягла високого рівня.

Щодо багаторівневого управління, досягнення у реформі децентралізації продовжувалися, а територіальні громади є опорою української стійкості. Загалом після успішного завершення територіальної частини децентралізації, інші елементи реформи ще мають бути доповнені. Місцеве самоврядування на звільнених територіях та поблизу лінії фронту

* Ukraine 2023 Report: Commission Staff Working Document. Brussels, 08.11.2023 SWD(2023) 699 <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf> (accessed: 27.11.2023).

має бути поступово відновлено там, де це дозволяє безпекова ситуація. Новостворене Міністерство відновлення має синхронізувати інфраструктуру та спектр регіонального розвитку, щоб стимулювати відновлення та відбудову на місцях на основі систематичного залучення місцевих органів влади та громадських організацій. Місцева податкова база повинна бути посилена.

Щодо функціонування судової системи, Україна має певний рівень підготовки і повинна продовжувати роботу. Незважаючи на російську агресивну війну, Україна продовжувала виконувати функції правосуддя і досягла значних успіхів у проведенні реформи органів судової влади від 2021 р., мета якої – забезпечити доброчесність і професіоналізм. Вища рада правосуддя (ВРП) та Вища кваліфікаційна комісія суддів (ВККС) були відновлені внаслідок прозорого процесу із значним залученням незалежних експертів. Це дасть змогу уряду відновити заповнення понад 2000 судових вакансій і оцінку (перевірку) кваліфікації близько 1900 чинних суддів, яка була зупинена в 2019 р. Незважаючи на значні виклики, українські інституції довели неабияку стійкість і запровадили необхідні законодавчі й організаційні заходи, які дають змогу продовжувати виконання функцій правосуддя для громадян і підприємств під час війни. У 2022 р. більшість судів зберігали рівень розгляду справ (співвідношення кількості вирішених справ до кількості вхідних справ у даному році) 100 % або навіть вище. У серпні 2023 р. Україна ввела в дію законодавство, що дало змогу провести прозорий і заснований на заслугах попередній відбір суддів Конституційного Суду відповідно до рекомендацій Венеційської комісії Ради Європи, та розпочала процес імплементації шляхом створення консультативної групи експертів та оголошення конкурсів на посади в Конституційному Суді. Законодавство про відбір суддів ще має бути вдосконалено, необхідно запровадити прозорішу процедуру відбору прокурорів управлінського рівня. У серпні й вересні 2023 р. Україна ухвалила два закони, якими відновлено дисциплінарні провадження щодо суддів та створено незалежну службу дисциплінарних інспекторів на основі прозорої та меритократичної процедури відбору зі значним залученням міжнародних експертів. Після скасування Окружного адміністративного суду міста Києва потрібно створити новий адміністративний суд для розгляду справ за участю центральних органів державної влади, укомплектований судьями, які пройшли належну перевірку. Необхідні законодавчі та інституційні зміни, щоб забезпечити посилення дисциплінарної системи прокуратури. Щоб підвищити прозорість, ефективність і доступ до правосуддя, Україна повинна також продовжувати зусилля з цифровізації судової системи. Необхідно вжити системні заходи для просування реформи виконання судових рішень, зокрема виконання рішень Європейського суду з прав людини. Щоб за-

безпечити сталість зусиль з консолідації верховенства права, Україна повинна продовжувати реформу правової освіти.

Від початку повномасштабного вторгнення Україна зіткнулася з безпрецедентною кількістю масових звірств, скоєних російськими військовими. Українські інституції доклали значних зусиль для вирішення цієї проблеми та для притягнення до відповідальності винних у міжнародних злочинах. Численні правоохоронні органи за вказівкою Офісу Генерального прокурора розпочали розслідування цих злочинів комплексного характеру. Для цього були створені спеціалізовані слідчі та прокурорські відділи. У результаті офіційно зареєстровано 107 951 інцидентів різних злочинів, пов'язаних із масовими звірствами. 267 особам були пред'явлені обвинувальні акти, а 63 особи були засуджені українськими судами за воєнні злочини. Тривала тісна міжнародна співпраця, зокрема з Міжнародним кримінальним судом і офісом його прокурора, з Євроюстом, Європолем і багатьма державами – членами ЄС. Для підвищення ефективності розслідування міжнародних злочинів та співпраці з Міжнародним кримінальним судом Україна має продовжувати гармонізацію своєї правової бази з чинними міжнародними стандартами.

У боротьбі з корупцією Україна має певний рівень підготовки. Протягом звітного періоду були досягнуті певні успіхи, зокрема у створенні та консолідації всебічної антикорупційної інституційної бази та в поступовому напрацюванні переліку розслідувань, притягнення до кримінальної відповідальності та судового розгляду корупційних справ високого рівня. Після отримання статусу кандидата на вступ до ЄС Україна активізувала реформи у цій сфері. Були здійснені нові законодавчі, стратегічні та інституційні вдосконалення, зокрема ухвалення національної антикорупційної стратегії, яка супроводжувалася комплексною державною програмою реалізації. Нові керівники Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) були призначені, відповідно, у липні 2022 р. й березні 2023 р. на підставі прозорих меритократичних процедур відбору за участі незалежних експертів. З моменту цих призначень НАБУ і САП посилили співпрацю та прискорили розслідування корупційних справ високого рівня. Система електронного декларування активів, зупинена після введення воєнного стану, була відновлена і відкрита для громадськості, хоча і з деякими потенційними недоліками, пов'язаними з контрольними повноваженнями Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) і з даними, які підлягають перевірці. Крім того, парламент ухвалив закон, який послаблює адміністративну відповідальність, пов'язану з електронним декларуванням активів, але Президент не підписав цей закон. Щоб забезпечити результативність і сталість антикорупційних зусиль, Україна має продовжувати напрацювання переліку

розслідувань, притягнення до кримінальної відповідальності та судового розгляду корупційних справ високого рівня, включно з арештом та конфіскацією активів, отриманих злочинним шляхом. Також слід проводити вчасне і стабільне виконання державної антикорупційної програми на 2023–2025 рр. Крім того, необхідні зусилля з подальшого упорядкування й вдосконалення матеріального та процесуального кримінального права. Слід збільшити кількість співробітників НАБУ, прокурорів САП та суддів Вищого антикорупційного суду (ВАКС), щоб сприяти виконанню дедалі більшого обсягу роботи. До того ж САП має бути додатково захищена від можливого неналежного втручання шляхом вдосконалення процедури відбору керівника САП та її ключових посадових осіб, підвищення організаційної та процесуальної автономії, а також поліпшення системи підзвітності.

Україна має певний рівень підготовки у сфері боротьби з організованою злочинністю. Було досягнуто певних успіхів. Україна має спеціальну стратегічну та інституційну базу для боротьби з організованою злочинністю та високий рівень міжнародного співробітництва. Зростає кількість спільних операцій з державами – членами ЄС. Вживаються заходи для боротьби з незаконним потоком вогнепальної зброї, торгівлею людьми та кіберзлочинністю. Розпочато розробку системи електронного управління справами в кримінальному правосудді. Було ухвалено національну стратегію повернення активів. Російська агресивна війна мала глибокі наслідки для інституційної спроможності боротися з організованою злочинністю, але відповідні установи продемонстрували стійкість і продовжували свою роботу. Проте нормативно-правова база й операційна спроможність до боротьби з організованою злочинністю залишаються слабкими. Процесуальні прогалини, конфлікти юрисдикції, широкомасштабна корупція та слабо розвинена ІТ-інфраструктура також перешкоджають ефективній боротьбі з організованою злочинністю. Має бути посилена міжвідомча координація. Україні потрібно, крім того, започаткувати на національному рівні оцінку серйозної організованої злочинності, відповідно до стандартів ЄС, і нарощувати потенціал для її реалізації. Необхідно удосконалити правову базу та інституційну спроможність щодо фінансових розслідувань, повернення активів та управління ними. Прозорий і заснований на заслугах вибір керівництва й працівників, як і міцна система підзвітності, має бути запроваджений в Бюро економічної безпеки – ключовому органі, якому доручено боротися з економічною злочинністю.

Щодо основоположних прав, Україна загалом дотримується міжнародних документів з прав людини і ратифікувала більшість міжнародних конвенцій про захист основоположних прав. Громадяни тяжко постраждали від широкомасштабних порушень Росією основоположних

прав, яким українська влада і громадянське суспільство прагнуть запобігти з лютого 2022 р. На початку повномасштабного вторгнення Україна запровадила воєнний стан, який призвів до деяких обмежень прав і свобод, але наразі вони залишаються значною мірою пропорційними до реальних потреб і застосовуються обережно. Кількість зареєстрованих випадків дискримінації меншин, зокрема осіб ЛГБТІК і національних меншин, а також антисемітських проявів сильно зменшилася. Щодо прав осіб, які належать до національних меншин, Україна має розглянути інші рекомендації Венеційської комісії від червня 2023 р. та наступний висновок від жовтня 2023 р. Необхідні також подальші зусилля для забезпечення того, щоб люди з інвалідністю могли користуватися своїми правами відповідно до Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю.

Водночас були запроваджені та ухвалені важливі реформи, як-от новий закон про медіа. У липні 2022 р. Україна ратифікувала Стамбульську конвенцію про запобігання та протидію насильству щодо жінок і домашньому насильству і ухвалила державну стратегію до 2030 р. із забезпечення рівних прав між чоловіками й жінками, яка тепер має бути реалізована. Було досягнуто лише обмежених успіхів у сфері запобігання катуванням і поганому поводженню у тюрмах та в інших випадках позбавлення свободи, оскільки мають відбутися зміни в культурі органів державної влади, а також необхідні подальші заходи із запобігання подібним діям та притягнення до відповідальності за них. Слід ухвалити закон про захист персональних даних, узгоджений з правовою базою (*acquis*) ЄС. Становище дітей (як і людей похилого віку) в закладах охорони здоров'я, а також осіб з інвалідністю залишається складним, але зобов'язання з деінституціоналізації догляду за дітьми та відновлення України як суспільства без бар'єрів є перспективними і мають бути реалізовані як пріоритетне завдання. Водночас підтримка ромської громади <...> має бути посилена завдяки конкретному і цілеспрямованому плану дій.

З огляду на обсяг проблем, що стосуються основоположних прав, зокрема численних порушень з боку Росії, уповноважений Верховної Ради України з прав людини стикається з серйозними викликами, пов'язаними з наявною спроможністю виконувати весь спектр своїх обов'язків у результативний спосіб.

Незважаючи на обставини повномасштабної війни, Україна перебуває між певним і помірним рівнем підготовки у сфері свободи вираження поглядів. У звітний період було досягнуто помітних успіхів завдяки ухваленню в грудні 2022 р. закону про медіа, попри пов'язані з воєнним станом обмеження у доступі до медіа та для журналістів. Громадяни України користуються свободою вираження поглядів, присутні критичні репортажі у медіа. Однак спостерігалася концентрація медіа у зв'язку з крахом ринку медіа та реклами, особливо в телевізійному сегменті. Це

зменшило доступ людей до плюралістичних медіа в Україні. Становище журналістів залишається складним як економічно, так і – від початку повномасштабного вторгнення – фізично. Україні має напрацювати нові шляхи забезпечення післявоєнної структури плюралістичних та незалежних медіа поза інтернетом (зокрема телебачення), включно з довгостроковою перспективою суспільного мовлення та незалежністю національного регулятора.

Через наслідки російського повномасштабного вторгнення, а також вже наявних структурних економічних викликів, українська економіка перебуває між ранньою стадією і певним рівнем підготовки до створення дієвої ринкової економіки. Проведення монетарної політики, загальне економічне управління та інституційне і регуляторне середовище зіткнулися зі значними труднощами після повномасштабного вторгнення з боку Росії. Незважаючи на ці виклики, українська влада відреагувала швидко і з урахуванням загальної стабільності, хоча обставини призвели до деяких тимчасових невдач для кількох важливих елементів дієвої ринкової економіки. У 2022 р. економіка скоротилася на 29,1 %, демонструючи більшу стійкість, ніж очікувалося раніше. Щоб сприяти фінансовій стабільності та зміцненню довіри до національної валюти, Національний банк України зупинив досі успішно керовану систему інфляційного таргетування, зафіксував і девальював курс валют та підвищив облікову ставку НБУ. Банківський сектор залишався повністю діючим і стабільним з достатньою ліквідністю, зокрема завдяки попереднім реформам і наглядовим пільговим заходам. Стан публічних фінансів помітно погіршився через тривалість і вартість війни та її вплив на економічну діяльність. Це звело нанівець значну фіскальну консолідацію та відповідне скорочення боргових запасів, які були досягнуті в попередні роки до пандемії. Значні внутрішні й зовнішні переміщення населення, як і значний фінансовий обвал, згубно вплинули на ринок праці.

У зв'язку з наслідками повномасштабного вторгнення Росії, що триває, а також вже наявних структурних економічних викликів, Україна перебуває на ранній стадії підготовки з точки зору здатності протистояти конкурентному тиску і ринковим силам всередині ЄС. Війна серйозно пошкодила капітальну інфраструктуру України і спричинила масовий відтік людей, що глибоко вплинуло на економіку. Інвестиції в дослідження та інновації були низькими, а освітні результати не задовольняли потреби ринку праці, незважаючи на досить високі витрати й відносно високий формальний рівень освітніх досягнень. Структура української економіки залишалася сконцентрованою в секторах з низькою доданою вартістю. Торговельна інтеграція з ЄС хоча і просувається останнім часом, зокрема завдяки впровадженню глибокої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, проте залишається досить низькою. Водночас протягом

останнього року міжнародна реакція на підтримку України була масовою, тоді як майбутня відбудова може сприяти підтримці модернізації, при якій Україна спеціалізуватиметься на ланцюгах з більшою доданою вартістю, а також допоможе зміцнити її конкурентоспроможність.

Щодо добросусідських відносин та регіонального співробітництва, Україна підтримує міцні двосторонні відносини з іншими країнами, охопленими процесом розширення, та з сусідніми державами – членами ЄС. Ці відносини посилюються на тлі російської агресивної війни, що призвело до подальшого поглиблення співпраці з багатьма з цих країн, відзначеної низкою візитів високого рівня та значною гуманітарною, військовою й фінансовою підтримкою.

Щодо спроможності України взяти на себе зобов'язання, пов'язані з членством у ЄС, ця держава продовжувала роботу над узгодженням з *acquis* у багатьох сферах.

Кластер внутрішнього ринку є ключовим для підготовки України до вимог внутрішнього ринку ЄС і має високу актуальність для впровадження глибокої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Було досягнуто значних успіхів у сфері вільного руху капіталу та права інтелектуальної власності. Певних успіхів було досягнуто у кількох сферах, зокрема у сфері фінансових послуг, вільного переміщення товарів, права на створення підприємства та на свободу надання послуг, а також у корпоративному праві. Успіхи були обмеженими у сфері конкурентної політики, а також захисту прав споживачів та охорони здоров'я, успіхи відсутні у сфері свободи пересування працівників через повномасштабне вторгнення Росії в Україну.

Кластер конкурентоспроможності й інклюзивного зростання і пов'язані з ним реформи безпосередньо стосуються здатності й спроможності до відновлення та відбудови. Це вимагає підвищення конкурентоспроможності та побудови сталої й інклюзивної економіки. Помітних успіхів було досягнуто у цифровій трансформації й медіа, а також в митному союзі. Присутні певні успіхи у сфері оподаткування, освіти і культури. Обмежені успіхи є у соціальній політиці та зайнятості, підприємницькій та промисловій політиці, науці та дослідженнях. Жодних успіхів не могло бути досягнуто в економічній і монетарній політиці через повномасштабне вторгнення Росії, яке вимагало надзвичайних заходів економічної політики.

Кластер зеленого порядку денного і сталоого сполучення та пов'язані з цим реформи теж нерозривно пов'язані з відбудовою України під час і після війни. Агресивна війна Росії проти України завдала тяжкої шкоди транспортній інфраструктурі, навколишньому середовищу й клімату. Успіхи присутні в декількох областях даного кластера, зі значними успіхами щодо навколишнього середовища, певними успіхами в енергетиці

й транс'європейських мережах, хоча успіхи були обмеженими у сфері зміни клімату і транспортній політиці.

У сферах, охоплених кластером з питань ресурсів, сільського господарства та згуртованості, було досягнуто успіхів, зокрема у трьох сферах, а саме: певні успіхи у сільському господарстві та розвитку сільських територій, у безпеці харчових продуктів та ветеринарії й фітосанітарній політиці, а також у сфері рибальства і аквакультури. Успіхи були обмеженими в регіональній політиці та координації структурних інструментів і фінансово-бюджетних резервів.

У кластері зовнішніх відносин Україна має хороший рівень підготовки. Стосовно зовнішньої, безпекової та оборонної політики Україна досягла значних успіхів, оскільки збільшила до 93 % (2022 р.) рівень узгодження з відповідними рішеннями ЄС та деклараціями спільної зовнішньої і безпекової політики ЄС. Успіхи були обмеженими в узгодженні з торговельною політикою ЄС.

1.3. Оцінка впровадження семи кроків висновку Комісії

Крок 1: Ухвалення та впровадження законодавства щодо процедури відбору суддів Конституційного Суду України, включаючи процес попереднього відбору на основі оцінки їх доброчесності та професійних навичок, відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії.

У грудні та липні Україна ухвалила необхідне законодавство, яке запровадило процес попереднього відбору суддів Конституційного Суду на основі критеріїв доброчесності та професіоналізму відповідно до рекомендацій Венеційської комісії. Запропоновані міжнародними організаціями члени органу попереднього відбору – Дорадчої групи експертів – отримали тимчасову, але вирішальну роль у цьому органі. Україна розпочала процес впровадження. Парламент і Рада суддів оголосили конкурси на заміщення наявних вакантних посад у Конституційному Суді України. Президент і Рада суддів призначили своїх членів та заступників до Дорадчої групи експертів, а парламент продовжує процедуру призначення. У вересні Венеційська комісія та міжнародні донори, включно з ЄС, подали свої кандидатури членів і заступників до Дорадчої групи експертів. У жовтні Кабінет Міністрів України офіційно призначив їх. Дорадча група експертів розпочала роботу з п'ятьма призначеними членами та п'ятьма заступниками. *Цей крок завершено.*

Крок 2: Завершення перевірки доброчесності кандидатів у члени Вищої ради юстиції Радою з етики та відбір кандидатів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Етична рада завершила перевірку доброчесності кандидатів на посади у ВРП. ВРП розпочала повноцінну роботу в січні 2023 р., коли досягла свого кворуму у 15 членів. У червні 2023 року оновлений склад ВРП

призначив 16 нових членів ВККС із короткого списку з 32 кандидатів, запропонованих Конкурсною комісією ВККС, після прозорого процесу, заснованого на оцінці досягнень, включаючи перевірку доброчесності та професіоналізму. Цей крок завершено.

Крок 3: Посилення боротьби з корупцією, зокрема на високому рівні, шляхом активних та ефективних розслідувань, а також забезпечення належної динаміки судових справ та винесених вироків; завершення призначення нового керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури шляхом атестації визначеного переможця конкурсу та проведення процесу відбору та призначення на посаду нового директора Національного антикорупційного бюро України.

Україна продовжує вдосконалювати свій досвід у боротьбі з корупцією. До кінця вересня 2023 р. скеровано до суду 82 обвинувальні акти щодо 203 осіб; якщо ця тенденція збережеться, кількість обвинувальних актів подвоїться у 2023 р. порівняно з попередніми роками. ВАКС до кінця вересня 2023 р. суттєво підвищив загальну ефективність роботи та виніс 48 вироків щодо 64 обвинувачених у першій інстанції та 26 вироків щодо 32 обвинувачених у другій інстанції. Розслідувані справи та винесені вирок стосувалися відомих державних службовців високого рівня, включаючи колишніх заступників міністрів, колишніх парламентарів та суддів високого рівня, напр. Голови Верховного Суду. В Україні призначили керівників САП і НАБУ. У березні 2023 р. Україна ухвалила комплексну Державну антикорупційну програму та запустила ІТ-систему моніторингу її реалізації, а також Єдиний портал повідомлень викривачів. Систему електронного декларування майна, призупинену після введення воєнного стану, було відновлено та відкрито для громадськості, хоча й з деякими потенційними недоліками, пов'язаними з повноваженнями НАЗК і даних, які підлягають перевірці. Також Верховна Рада України ухвалила закон, який послаблює адміністративну відповідальність за майнові декларації, але президент не підписав цей закон для введення в дію. Розроблено та зареєстровано у Верховній Раді законопроекти, які посилюють незалежність САП та ефективність Кримінального та Кримінального процесуального кодексів у боротьбі з корупцією на вищому рівні. Також у парламенті зареєстровано законопроект про збільшення штатної чисельності НАБУ. Україна все ж повинна прийняти закон про збільшення штатної чисельності НАБУ та вилучити із закону про запобігання корупції норми, які обмежують повноваження НАЗК щодо продовження перевірки активів, які вже пройшли процес перевірки, та обмеження повноважень НАЗК щодо перевірки майна, придбаного декларантами до вступу на державну службу без шкоди для правил, що застосовуються до національної безпеки під час війни.

Крок 4: Забезпечення відповідності законодавства про боротьбу з відмиванням грошей стандартам Групи з фінансових заходів (FATF); ухвалення комплексного стратегічного плану реформування всього правоохоронного сектору як частини середовища безпеки України.

У вересні 2022 р. парламент ухвалив новий закон про кінцеву бенефіціарну власність, а згодом Уряд прийняв необхідні імплементаційні закони щодо реєстрації та перевірки інформації про бенефіціарну власність, ідентифікацію кінцевих бенефіціарних власників та відповідальність за порушення. Уряд ухвалив підзаконний акт, який регулює нагляд за нефінансовими установами та професіями. Також в Україні розроблено та зареєстровано новий проект закону про цільові фінансові санкції та прийнято підзаконний акт про доказові стандарти для включення фізичних та юридичних осіб до санкційних переліків терористів. Генеральною прокуратурою видано інструкції та методичні вказівки для всіх прокуратур регіонів щодо розслідування злочинів, пов'язаних з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, і застосування фінансових розслідувань щодо злочинів, спрямованих на отримання доходів, уточнюючи нормативно-правову базу фінансових розслідувань. Крім того, підготовлено новий законопроект про віртуальні активи, який проходить процедуру погодження в Уряді. У травні 2023 р. Президент затвердив Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку. Україна продовжила процес приведення свого законодавства у сфері протидії відмиванню доходів до стандартів FATF. У жовтні 2023 р. парламент прийняв закон, який скасовує трирічне обмеження та повертається до підходу, що ґрунтується на оцінці ризику, для колишніх осіб, які обіймали високі державні посади, щоб кваліфікуватись як політично значуща особи, щоб відновити визначення політично значущих осіб відповідно до вимог FATF. Комісія може прийняти визначення публічних діячів, однак Комісія заохочує український наглядовий орган (НБУ) видати вказівки, які пояснюють зобов'язаним особам, що національний перелік публічних діячів є орієнтовним, а не вичерпним. *Цей крок завершено.* Однак оцінка Комісії жодним чином не може передбачити майбутню оцінку Moneyval.

Крок 5: Запровадження антиолігархічного закону з метою обмеження надмірного впливу олігархів на економічне, політичне та суспільне життя; це має бути зроблено юридично обґрунтованим чином, з урахуванням майбутнього висновку Венеціанської комісії щодо відповідного законодавства.

Україна визначила пріоритет системних заходів протидії олігархам відповідно до рекомендацій Венеційської комісії, наданих у червні 2023 р. Україна оновила та продовжила реалізацію свого Плану заходів щодо зменшення впливу олігархів, який включає 11 системних реформ

у ключових сферах, на які впливають відповідні особи. Крім реформи органів судової влади та Конституційного Суду, ухвалення нового закону про медіа, реалізації державної антикорупційної програми та завершення законодавчої бази щодо кінцевої бенефіціарної власності, в Україні було ухвалено та набуло чинності законодавство, яке посилює Антимонопольний комітет України та відновлює фінансову звітність політичних партій та перевірочних функцій відповідних установ. Україна також розробляє комплексний закон про лобіювання в консультаціях з міжнародними експертами; заплановані громадські консультації. Уряд також вирішив відтермінувати виконання розкритикованого Венеційською комісією закону про олігархів шляхом внесення змін до урядового Плану дій по боротьбі з олігархами та підготувати зміни до нього протягом трьох місяців після закінчення воєнного стану з урахуванням рекомендації Венеційської комісії. Крім того, Україні все ж таки слід прийняти закон, який регулює лобіювання відповідно до європейських стандартів, як частину антиолігархічного плану дій.

Крок 6: Подолання впливу суб'єктів з корисливими інтересами шляхом ухвалення закону про медіа, який узгоджує законодавство України з Директивою ЄС про аудіовізуальні медіапослуги та надає повноваження незалежному медіарегулятору.

Україна прийняла новий закон про медіа в грудні 2022 р. У травні 2023 р. вона прийняла додаткові поправки до закону про рекламу, щоб привести свій закон у відповідність із Директивою ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги та вирішити невирішені питання в законі про медіа, пов'язані з переліком осіб, які створюють загрозу національній безпеці, та розпалюванням ворожнечі. *Цей крок завершено.*

Крок 7: Завершення реформи законодавчої бази щодо національних меншин, яка зараз готується, згідно з рекомендаціями Венеціанської комісії, та ухвалення негайних та ефективних механізмів імплементації.

Закон про національні меншини (спільноти) був ухвалений у грудні 2022 р. та змінений у вересні 2023 р. відповідно до рекомендацій Венеційської комісії щодо цього закону у червні 2023 р. У подальшому висновку Венеційської комісії, ухваленому 6 жовтня 2023 р., визнається досягнутий прогрес, але також визначено ряд проблем, які залишаються невирішеними, щодо яких попередні рекомендації не були враховані або враховані лише частково. Було прийнято певні механізми реалізації, серед яких Державна програма “Єдність у розмаїтті”, які мають бути доповнені додатковими заходами щодо реалізації, зокрема рішенням щодо методології використання мови в традиційних поселеннях осіб, які належать до національних меншин, або там, де вони складають значну частину населення. Крім того, у червні 2023 р. Україна прийняла закон, яким продов-

жила перехідний період навчання мовами нацменшин на один рік для учнів, які розпочали навчання до 1 вересня 2018 р., а у жовтні зареєструвала у Верховній Раді України законопроект про остаточне звільнення цих учнів від зобов'язань Закону про освіту. Відповідно до прикінцевих положень оновленого Закону про національні меншини (спільноти) Кабінет Міністрів України зобов'язаний протягом шести місяців після набрання чинності законом підготувати та подати до Верховної Ради України проект закону про внесення змін до Закону про освіту, закону про державну мову та закон про медіа. Україна повинна прийняти закон, який враховує решту рекомендацій Венеційської комісії від червня 2023 р. та жовтня 2023 р., пов'язаних із Законом про національні меншини(спільноти), а також враховує рекомендації Венеційської комісії, пов'язані з законами про державну мову, медіа та освіту.